

izhaja vsak četrtek in
veča s poštnino vred ali
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 12 din.,
pol leta 7 din., četrti leta
4 din. Izven Jugoslavije
25 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu „Sloven-
skega Gospodarja“ v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Liti se dopolnjuje do odpo-
visti. Naročnina se plačuje
vnaprej.
Telefonski interurban št. 145.

Posamezna številka stane 2 kroni ali 50 para.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo: Koroška cesta
št. 5. Kopirski se ne vre-
tajo. Upravištvu sprej-
ma naročnino, laserate in
reklamacije.
Čez inseratoma po dogo-
voru. Za večkratne oglaš-
evne primeren popust. Nezapri-
te reklamacije so poštnine
proste.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.605.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO.

38. leto

Maribor, dne 21. septembra 1922

56. letnik.

Nova sestava vlade na vidiku.

Vsak trezno misleč Jugoslovan, ki gleda obče naraščajočo draginjo, brezbriznost vlade napram pomanjkanju ter lakoti po nekaterih pokrajinah in nezadovolje vseh treh plemen s sedanjimi gospodarsko političnimi razmerami v naši državi, bo moral priznati: Največ vsestranskega zla, ki ogroža našo državo na znotraj ter zunaj, je zakrivila sedanja vlada. Hočemo državo podpreti v gospodarsko političnem oziru in že vendar najti po štirih letih pot sporazuma med SHS-plemeni, potem moramo gledati na to, da zrušimo sedanji režim in postavimo h krmilu države pošteno delavne stranke in skupine.

Brezglavo postopanje sedanje vlade je doseglo že ta višek, da je začelo Pašič-Pribičevićovo mavljanje in mešetarjenje z našo politiko presedati onim, ki so še bili pred dobrim letom centralisti in so pred konstituantno pomagali rušiti doslej v naši državi najboljšo Protič-Koroščevo vlado. Občna in že opasna nezadovoljnost naroda je vzdramila precejšnje število onih politikov, ... so se ba radi Pribičevićevega centralizma oddaljili od demokratov in danes priznavajo in kličejo: Proč s Pribičević-Pašičevim centralizmom, ustavo treba spremeniti, poleg Srbov je treba zadovoljiti tudi Slovence in Hrvatje! Da se dvigajo od vseh strani kliči obsodbe proti pogubonosni centralistični politiki Pašič-Pribičevićeve vlade, nam je dokazal zbor takozvanih „javnih delavcev“, ki se je vršil v Zagrebu dne 10. t. m.

Na ta zagrebški zbor javnih delavcev je prišlo okoli 2000 odposlancev iz vrst raznih strank ter političnih skupin in kot posledica tega zbora bi naj bilo osnovanje takozvanih „Jugoslovanske zajednice“. Ta nova stranka jugoslovanskih zajedničarjev hoče stopiti v stik z vsemi onimi strankami, ki stremijo za tem, da se začne enkrat pri nas s pošteno vlado in od strani potom upravne spremembe nezadovoljnost in nesoglasje med SHS-plemeni, katerega je od tedinjenja do danes znatno povečala ravno centralistična ustava.

Resolucije zagrebškega zbora javnih delavcev kažejo, da se bo nova stranka jugoslovanskih zajedničarjev lahko sporazumela s celotno opozicijo v boju proti sedanji vladi.

Pri pogledu na osnovanje te nove stranke pa je treba pribiti, da sta se udeležila zbora javnih delavcev v Zagrebu tudi predsednik demokratske stranke Ljuba Davidovič in predsednik narodne skupščine demokrat Ivan Ribar. Navzočnost Davidoviča in Ribarja na zagrebškem zboru nam je dokaz, da tudi ta dva glavna stebra demokratske stranke obsojata Pribičević-Pašičev režim, da hočeta pomagati zrušiti sedanjo vlado in razcepiti demokratsko stranko na pristaše: Davidoviča in Pribičevića, s katerim bodo šli tudi naši slovenski demokratje.

Ako bo sklican enkrat začetkom oktobra parlament, potem bomo videli sedaj po zagrebškem zboru z vlado kimati: Pašičeve radikale (Op.: kakor hitro bo razbita demokratska stranka, se bodo tudi radikali razdvojili na Pašičevce in Protičevce.), Pribičevićeve demokrate, Pucljeve samostojne in peščico Turkov ter

seve tudi socialne demokrate, katere imata Pašič in Pribičević vedno pri rokah kot zadnjo vladopodporno rezervo. Ravno kar omenjeni vladni skupini bi stala nasproti opozicija: Jugoslovanski klub, zemljoradniki, dr. Spahovi muslimani, Protič-Davidovičeva skupina radikalov in demokratov, nova Jugoslovanska zajednica in mogoče tudi Hrvatski blok. Ako se bo Davidovičeva demokratska skupina krepko postavila po robu Pašič-Pribičevićevemu režimu, bi bila potem opozicija dovolj močna, da prisili sedanjo vlado do odstopa.

Ostavka Pašič-Pribičevićeve vlade pa bo le tedaj sprejeta od kralja, ako bo kaj izgleda na vzpostavitev vladnega sporazuma Protič-Davidovič.

Ako se posreči sestava Protič-Davidovičeve vlade, potem bo mogoče izpeljati prihodnje volitve v znaku spremembe ustave in popolnoma drugega vladnega načina v naši državi.

Novo volitve pod volilnim geslom: V boj za avtonomno spremembo ustave, bi zblížale vsa tri SHS plemena, bi prinesle zadovolje narodu in upravno samostojnost ne samo Srbom, ampak tudi Hrvatom in Slovincem.

Pravica kršč. slov. ljudstva in višji šolski svet.

Zadnji dve leti smo se precej navadili, da delajo našemu ljudstvu krivice gospodarske, davčne in politične ter izvršujejo nad njimi nasilje in izkoriščanje pod imenom jugoslovanstva in državitvornosti. Na lepi slovenski vrt so vdrli vsled nepazljivosti in zapeljivosti nekaterih, požrešni kozli, ki sedaj vrt uničujejo zraven pa meketajo in rezgetajo, da je protidržen vsak, kdor jih hoče izgnati in motiti pri njihovem samopašnem delu, pri njihovem uničevanju in polnjevanju lastnih žepov z ljudskimi žulji.

Mladim liberalcem, dr. Žerjavu, dr. Kukovcu ter njunim tovarišem ni zadosti, da so izdali in zapravili vse, kar je slovensko in krščansko, ni jim zadosti, da so sedaj bogati gospodje z akcijami vseh mogočih bank in podjetij, kar so si pridobili na zelo čuden način. S svojimi slepimi privrženci so si ti ljudje prikrojili Višji šolski svet tako, da nima krščansko ljudstvo tam prav nobene besede in le dva zastopnika Cerkve morata zastopati tudi želje in zahteve ljudstva. Takšen Višji šolski svet je slepo orodje v rokah liberalnih samopašnikov posebej zaradi tega, ker liberalno učiteljstvo po svojih zastopnikih povsod nastopa za liberalne škrice proti krščanskemu kmetškemu ljudstvu.

Višji šolski svet noče ugoditi ljudstvu.

Posebno jasno se je videlo, da zadnjič pri seji Višj. šolskega sveta dne 7. septembra tega leta. Kanonik Vraber je predlagal, naj bodo počitnice na bivšem Stajerskem po starem, ker je to za ljudstvo najbolj pravilno in koristno. Toda tega predloga niti obravnavati niso hoteli, ker za želje ljudstva nimajo ne srca, ne uses in ne časa, pač pa so sklenili na predlog nekega zastopnika učiteljstva — neki stari liberalni nadučitelj

hodom nas je zvezin načelnik še enkrat opozoril na disciplino in jugoslovanski ponos. „Naporov poln dan je za nas“, je rekel, „toda pokazimo, da smo jugoslovanski Orli!“ Nепotrebno je bilo pravzaprav to navdušenje, vedeli smo vsi, da gre tu za čast katoličanstva in posebno za čast jugoslovanskega Orla in z njim Jugoslovanov sploh. Nobenega straha pred napori, ampak veselje in razigranost ter trdna volja, postaviti se in častno manifestirati pred svetom svoje katoliško orlovsko prepričanje je bila misel nas vseh. Prepavaje slovenske in hrvatske pesmi smo korakali po ulicah, pozdravljani od množice.

Točno ob 8 h se je začel premikati obhod po mestu, ki se je vil po ulicah eno uro daleč. Na čelu je jahal oddelek Orlov na konjih, potem so vozili kolezarji, narodne noše na konjih, žene in dekleta v narodnih nošah z zastavami katoliških ženskih društev, orlovski in orliški naraščaj (v kolikor je sodeloval ob zletnih dneh); 30. julija je bil posebej naraščajski dan, pri katerem je nastopilo 12.000 obojega naraščaja v krojih!, za njimi inozemski gostje iz Evrope: Angleži, Belgijci, Bolgari, Francozi, Holandci, Španci, Poljaki, Švicarji, Amerikanci in za temi Jugoslovani. za vsemi temi pa je nepregledna množica čeških orlov in Orlic v modrih srajcah razvrščeni po oddelkih in župah (okrožjih), za njimi nekateri civilni udeleženci in na koncu četa skautov.

Solnce je že z vso močjo pripekalo. Od tlaka in zidovja je žarela skoro neznozna vročina. Ulice so bile polne občinstva. Strumno, cel čas v pozoru je stopal zbor jugoslovanskih Orlov in Orlič, urejen v sesterostopih po četah. Množice so nas pozdravljale in nam vzklikale, majale z z robcami in z rokami. — Tu pa tam se je oglasila slovenska ali hrvatska pesem, ki jo je ljudstvo strme poslušalo. — Naprej in naprej med vzklikajočo množico z razvitimi in plapolajočimi zastavami in ob zvokih koračnic. Češkoslovaški Orli, katoliki češkoslovaške republike, katoliki celega sveta so takrat slavili zmago svojega prepričanja. Ne samo pri obhodu, vse dni so videli, da jih je velikanska množica, da katoliška zavest še ni umrla ali zaspala vkljub preganjanju in zapostavljanju. In Orli sam avangarda,

Gnus je bil to — da mora priti prof. Ivan Vesenjak v preiskavo.

Kaj je zakrivil prof. Vesenjak?

Po slovenskem Stajerskem so se vršili velikanski katoliški shodi, kjer so moške in žene, mladeniči in dekleta jasno, glasno in močato povedali, da tirjajo kot katoličani in državljani svoje pravice. Na teh shodih je govoril tudi prof. Vesenjak, kot krščanski mož in sin krščanske kmečke hiše. Vsi ogromni tisoči ste slišali, kaj je govoril in kako je govoril. Sedaj pravijo, da je nesramno hujskal proti učiteljstvu, proti državi.

Kaj se je res govorilo?

Na naših katoliških shodih smo posebej dokazali, kako skušajo rušiti in že rušijo temelje versko-nravne vzgoje. Na shodih smo odločno tirjali, da imajo o vzgoji svojih otrok odločevati starši in dokazali smo, da le krščanska, versko-nravna vzgoja usposobi človeka za poštenega člana človeške družbe in za dobrega državljanja, brezversko in liberalno sokolstvo pa ne. Ali morda ni res, da starši vzdržujejo šole? Ali ni res, da ste staršem pri krajnih in okrajnih šolskih svetih krtili in skušali popolnoma vzeti skromne pravice, ki so jih dosedaj še imeli. Ali morda ni res, da ste pri Višjem šolskem svetu uredili vse proti ljudstvu in zastopa starše iz cele Slovenije en ljubljanski Žerjavov liberalni frizer ali lasostrizec?

Svojih pravic ne damo!

Po vseh resnično naprednih in resnično kulturnih državah imajo starši vse pravice, ki jih pri nas centralistični liberalni petolizci kratijo slovenskemu ljudstvu. Mi si tudi pravice do vzgoje ne smemo dati ne vzeti, ne kršiti. Mi tudi nikdar ne bomo trpeli, da bi nam gospodarili in samoodločevali tisti, ki so plačani, da služijo ljudstvo pa bi kakor pohlevni volek moral sprejemati batine in njihovo slamo. Krščanski kmetjski starši tirjajo svojo pravico v samoupravnem smislu pri krajnih, okrajnih in višjem šolskih svetih. To je pravica pravega državljanja, pravica davkoplačevalca, pravica očeta.

Ker je prof. Vesenjak na shodih govoril samo to, kar je pošteno, prav in dobro za ljudstvo in državo, ga ljudstvo ne bo zapustilo in ne pozabilo. Dovolj zavedni in samozavestni, pa tudi izkušeni so naši ljudje, da bodo sprejeli še odločnejše boj in ščitili one, ki javno povdarjajo, kar slovensko krščansko ljudstvo zahteva. Ali mislite, da smo slovenski kmetje, delavci in obrtniki le vaši hlapeci in podložniki ali celo sužnji? Mislite, da so za nas le plačila? Motite se poklicani in nepoklicani gospodje, ako računate, da bo ljudstvo zapustilo in dalo kaznovati tiste, ki povdarjajo njegove pravice ter nesebično, pošteno vršijo svoje dolžnosti!

Naš sklep je: slovenska šola v jugoslovanski državi mora ostati slovenska in krščanska, v njej se ne bo šopiril in razpasel brezverski, sokolski duh, in o tej šoli imej krščanski oče kot državljan in davkoplačevalec glavno, odločilno besedo!

Franc Kramberger:

Orlovski zlet v Brno 1922.

V soboto 12. avgusta so prihajali neprenehoma posebni vlaki s češkimi Orli in Orlicami ter množico civilnih izletnikov. — Obenem so se vršile na zletišču tekme za nižji in višji oddelek. Udeležili so se jih Čehi, Jugoslovani, Amerikanci in Francozi. Belgijci se jih niso udeležili, ker imajo svoj sistem za vaje. Tekmi je prisostvovalo na tisoče in tisoče občinstva na tribunah. Bile so zelo hude ter je šlo za mednarodne sloves; vsi tekmovalci so bili izborno pripravljani. Kljub temu so Jugoslovani oz. Slovenci (kajti tekmovali so le odseki slovenske podzveze) odnesli v višjem oddelku prvo mesto, v nižjem pa prvi dve mesti. — Pokazale so pa te tekme, da bo borba za mednarodno prvenstvo v telovadbi, ki je bila določena na ponedeljek, zelo zelo huda. — V soboto popoldne je bila glavna skušnjava za nastop v nedeljo. Zvečer je vladala po mestu tajnostna tišina, v zraku je ležalo nekaj, kar je napovedovalo veličastvo prihodnjega dneva.

Nedelja, 13. avgusta, glavni zletni dan. Precej hladno jutro nas je zbudilo iz spanja. Ni še izšlo solnce, polmrak je vladal po mestu. Ob pol 5. uri smo vstali. Nekako hlastno se je pripravljaj vsak in oblačil, vsak je hotel biti prvi gotov, vsi smo bili nestrpni v nekem tajnostnem pričakovanju. Ob 5.45 uri smo se zbrali na trgu pred cerkvijo. Solnce je vzhajalo temnorumeno ter se dvigalo ravno nad stolno cerkvijo brnsko in zdelo se je, kakor, da je cerkev ožarjena od neke posebne svetlobe. — Živahno je postalo po brnskih ulicah. Množice Orlov in Orlic so korakale z vseh strani z zastavami in godbami na čelu na zbirališče, ki je bilo na česti ob mestnem parku Lužaukaht. Neštete množice ljudstva so se zgrinjale od vseh strani v mesto in valovile po ulicah. — Hiše so bile okrašene z zastavami, nekatere z zelenjem, tramvajski promet je bil po ulicah, po katerih je šel sprevod, ustavljen.

Ob pol sedmih smo odkorakali na zbirališče. Pred od-

predstraža katoličanstva, je videl tiste dni uspeh svojega dela in užival sladko zavest, da vrši svojo dolžnost.

Ob pol 11. uri smo prišli na zletišče. Tribune so zasedle množice ljudstva, telovadišče samo so napolnili Orli in Orlice ter narodne noše. V godbenem paviljonu desno-zapadne tribune je bil postavljen oltar, pri katerem je služil sveto mašo ob asistenci škofov papežev nuncij nadškof Micara. Pred tribuno so se postavile zastave in prapori, ki jih je bilo 260. Orgle je nadomeščala pomnožena vojaška gadba, mašno pesem je pela vsa množica. Nekaj nad vse veličastnega je bilo to petje, ki se je dvigalo iz stotisoč grl proti jasnemu, vročemu poletnemu nebu. Velečastna pesem zahvale je bila, zahvala za vse dobro in lepo, kar nam je dalo nebo, obenem pa glasna prošnja k Stvarniku: Daj nam mir in zavetje, daj nam srečo tukaj in potem tam pri sebi. — Solnce se je bližalo poldnevu in sipalo radodarno svoje žarke na nas in vso krasno okolico. — Povzdigovanje. — Stotisoč in stotisoč zemljanov poklekne, glave se sklonijo, roke skesano trkajo na prsa, srca izgovarjajo nemo prisego: Tvoji smo, Tvoji hočemo ostati do konca. — In kakor olajsane po tej zaobljubi vstane množica in poje naprej pesem poveljevanja Stvarniku Bogu. — Rašel veter je zapihljal in nam hladil od solca ozarena lica, obenem pa odnašal slavospeve čez grice in hribovje v daljavo po češkoslovaški zemlji, kakor, da bi hotel oznaniti vsem, ki niso bili navzoči trenutek, ko so se množice poklonile in zaobljubile svojemu Kralju.

Po maši je papežev nuncij Micara blagoslovil prapore češkoslovaškega in jugoslovanskega Orla in prapor, ki so ga Amerikanci poklonili češkoslovaškemu Orlu. Po blagoslovitvi je bila slovesna zaprisega na prapore. Predsednik češkoslovaške orlovske zveze br. dr. Stanek je narekoval prisego in za njim jo je ponavljala vsa množica. Stotisoči so dvignili roke in prisegli, da se hočejo z vsemi svojimi duševnimi in telesnimi močmi boriti za Njega, ki je začetek in konec vsega. Nepopisno lep je bil pogled ta trenutek na zletišče, naši voditelji, škofje, so imeli solze v očeh in marsikateri je jokal veselja in navdušenja. Sveta